

DIGITÁLNÍ UČEBNÍ MATERIÁL

Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0969
Název školy	Gymnázium Česká a Olympijských nadějí, České Budějovice, Česká 64
Název materiálu	VY_32_INOVACE_ZV_1_5E_SEK_04_KOGNITIVNÍ_VÝVOJ
Autor	Mgr. Vlastimil Sekyrka
Tematický okruh	Základy společenských věd – Vývojová psychologie
Ročník	1. a KVINTA
Datum tvorby	6. 2. 2013
Anotace	Prezentace zohledňuje kognitivní vývoj jedince dle Piageta. Popisuje, jak probíhá vývoj myšlení člověka ve vzájemném vztahu s právě dosaženým věkem. Správné pochopení Piagetových závěrů si studenti otestují dosazením odpovědí do fiktivního příběhu.
Metodický pokyn	Např.: prezentace je určena jako výklad do hodiny i jako materiál k samostudiu. Možnosti využití: promítání, práce jednotlivců nebo dvojic u PC, vytištění pracovního listu
Pokud není uvedeno jinak, použitý materiál je z vlastních zdrojů autora	

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Kognitivní vývoj dítěte

Autor a jeho závěry

- zabýval se jím nám známý **J. Piaget**
- zkoumal kognitivní/poznávací/ procesy dítěte (průběh a vývoj jeho myšlení, chápání)
- zaměřil se na interakci mezi přirozenými schopnostmi dítěte a prostředím
- pozoroval i svou dceru
- pohlížel na dítě jako na aktivního účastníka (nikoli pasivní subjekt, kterému by podněty byly vnucovány)
- dítě vnímal jako zkoumajícího vědce, který provádí experimenty s okolním světem
- výsledky experimentů vedou dítě k **utvoření schématu: jak funguje fyzikální a sociální svět**
- dítě se snaží při setkání s novým objektem či událostí ho pochopit dle schématu, který si již vytvořilo
 - Piaget to nazývá ***asimilace***
 - pokud staré schéma neumožní pochopit novou událost, rozšiřuje svou teorii chápání světa
 - Piaget to nazývá procesem revizí schémat – ***akomodace***

■ Proč děti chybují?

- dále řešil otázku, proč se děti dopouštějí určitých druhů chyb
- hledal, čím se liší jejich uvažování od uvažování dospělých
- na své otázky dostal odpovědi při pozorování dětí při hře
- na základě tohoto pozorování zjišťuje, že **schopnost přemýšlet prochází u dětí stádii**
- tato stádia jsou **kvalitativně odlišná**, proto se dopouští různých chyb

Jednotlivá stádia dle Piageta

■ 1. Senzomotorické stádium (0 - 2 roky)

- zpočátku si uvědomuje jen své počitky a nespojuje je s vnějšími předměty
- vytváří si senzomotorická schémata (prohlížení, uchopení něčeho, cucání, třesení)
- dítě odlišuje sebe od objektů
- vyděluje se od okolního světa svými pokusy (taháním za stuhy, házením věcí...)
- jedná záměrně (třese chřestítkem, aby dělalo hluk)

■ Dále získává vědomí stálosti objektu

- deseti měsíční dítě aktivně hledá předmět, který byl před ním ukryt
- má tedy již vědomí stálosti objektu
- naproti tomu schování hračky před 8 měsíčním dítětem znamená, že pro něj přestane existovat (hračku sice hledá, pátrání je však omezené, hledá na stejném místě, i když vidělo, že ji dospělý schoval jinde, následně přestane hledat)
- po 1. roce života již hledá soustavně objekt, kde ho naposledy vidělo

■ 2. Předoperační stádium (2 - 7 let)

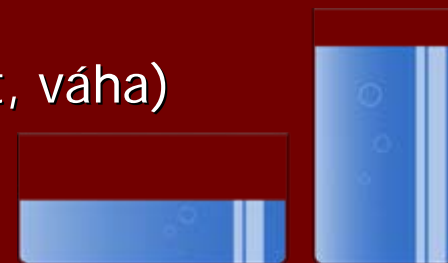
- dítě se učí užívat jazyk (pojmenovává svět a tím ho poznává)
- slova mohou pro něj symbolizovat více předmětů (např. tříleté dítě může kousek dřeva chápat jako auto, panenka může být i maminkou, jindy miminkem...)
- myšlení je **egocentrické** – stejně jako u senzomotorického dítěte
 - věří, že ostatní vidí svět jako ono
 - neumí si představit jiný úhel pohledu než svůj (př. slunce svítí proto, aby dítěti bylo teplo)

- **dítě nechápe ještě určitá pravidla neboli operace**
- operace je myšlenkový postup pro zpracování informací logickým způsobem
- toho není dítě zatím schopno (př: Přelijeme-li vodu z vysoké úzké nádoby do široké, avšak nízké nádoby, chápe to dítě tak, že se změnil objem vody, i když jsme žádnou navíc nepřilili. Nebo: Ukážeme čtyřletému dítěti 2 stejné kuličky z plastelíny. Vymodelujeme-li před ním jednu z nich do formy placky, bude nám tvrdit, že obsahuje větší množství plastelíny).
- tzn., že není schopno konverze – nechápe, že množství látky zůstává stejné a že se změnila pouze nádoba
- **zrakový vjem je pro něj důležitější než vzpomínka na skutečnost**, které byly svědky
- teprve sedmileté dítě dokáže pochopit skutečnost správným způsobem

- **také třídí předměty dle společného rysu** (např. dává dohromady všechny červené hračky, nebo všechny kostky, nezávisle na jejich barvě)
- **neumí zaznamenat logický sled činností** (pětileté dítě sice dokáže dojít ke svému kamarádovi domů na návštěvu, ale cestu popsat neumí a ani ji nakreslit na papír)

■ 3. Stadium konkrétních operací (7 - 12let)

- dítě dokáže logicky přemýšlet o **operacích**, objektech a událostech
- myšlenkové operací již umožní popsat i nakreslit cestu (kudy šlo ke kamarádovi)
- umí třídit předměty dle vlastností (př. velikost, váha)
- je schopné vnímat objekt očima druhých
- chápe změnu objemu, množství, podoby
- myšlení dítěte je však ještě omezeno, duševní operace nemohou probíhat jen v hlavě, ale je nutná i fyzická přítomnost objektů (př: uvědomí si, že množství vody přelité z kádinky do úzkého válce je stejné, probíhající změnu však potřebuje vidět)

- **4. Stadium formálních operací (od 12 let výše)**
 - děti dospívají na úroveň myšlení dospělého
 - dosahují abstraktního logického myšlení
 - jsou schopny uvažovat v symbolech
 - manipuluje s myšlenkami bez konkrétních příkladů
 - umí vytvářet hypotézy, potvrzovat je či vyvracet
 - uvažuje o abstraktních pojmech, se kterými se nikdy nesešlo
 - přemýšlí o budoucnosti, spravedlnosti, hodnotách...
 - dokáže zvažovat více možností
 - k problémům přistupuje systematicky a organizovaně

Hodnocení Piagetových závěrů

- experimenty jiných odborníků ukázaly, že Piaget podceňoval schopnosti dětí
- vědomí stálosti objektu lze zaznamenat již ve čtyři a půl měsících věku
- svou roli hraje i **úroveň paměti** (zapamatování si, kam byl předmět ukryt) a **vynaložení určité tělesné aktivity na hledání**
- menší odchylky byly zjištěny i u dalších stádií
- odchylky jsou dány i kulturními rozdíly
- přesto jeho výzkumy významně obohatily psychologii a vzbudily zájem o další zkoumání těchto témat

Otestuj si své vědomosti

Doplň správnou terminologii ve vyprávěném příběhu pubescenta:

„Moje máma s tátou jsou psychologové. To není diagnóza, je to prostě fakt. Vyprávěli mi, že když jsem byl malej, tak na mě dělali menší experimenty. Jsou docela hustý, co? Ale poslouchejte dál. Kupříkladu zjistili, že když mi bylo okolo osmi měsíců a ukázali mi náskou hračku, kterou následně schovali, tak jsem ji prej už víc nehledal. Myslel jsem si, že již neexistuje. Vůbec jsem neuvažoval ve smyslu otázky: A co když tu je? Prostě: Neexistuje. Bylo to tím, že jsem ještě neměl , které je typické prostádium. Pak o mně vyprávěli neskutečný věci, že jsem si jeden čas myslel, že se vše musí točit kolem mě a podle mě. Rodiče říkají, že moje myšlení bylo Já bych řek, že tím trpí spíš oni. Nic mi nedovolí a všechno musí být, jak oni písknou. Vůbec je nechápu. Kdy voni z toho vyrostou? Možná za milión světelných let. Dále oba tvrdí, že když jsem chodil na základku, tak jednou přede mnou nalili vody do širší kádinky a pak to stejný množství přelili do válce a já se s nimi hodinu přel, že v tom válci je vody víc. To jim nemůžu uvěřit. Jednak bych si to pamatoval, a jednak vím, že takovej hňup prostě nejsem. Ale táta tvrdí, že je to typický pro děti vstádiu jeho kognitivního vývoje. No, jo, on musí mít dycky pravdu.

Otestuj si své vědomosti

Doplň správnou terminologii ve vyprávěném příběhu pubescenta:

Máma ta je jiná. Ta mi nepředhazuje moje nedokonalosti. Všimla si totiž, že po sedmém roce začínám dělat pokroky a je mi jasný, jak je to s tou vodou v nádobkách. Přeci je logický, že když se změní podoba nádoby, tak se nezmění množství látky. Podle mamky jsem byl již na úrovni stádia....., a proto jsem si to uvědomoval. Mě se to ale nezdá. Co já vím, tak jsem tyhle základní věci věděl od nepaměti. Poslouchejte dál, tím jejich pokusy na mě nekončily. Kdyby se to dozvěděli ochranáři lidí, ty by jim zatopili. Doufám, že existují. Ovšem jak přišla puberta, vše se zlomilo, říkají naši. Uměl jsem prej stanovit hypotézy, logicky uvažovat, systematicky a organizovaně pracovat. Rodiče tvrděj, že v psychologii je pro to stádium taky nějaký pojmenování. Měl jsem pocit, že zas na mě machrujou, a tak jsem si to raději vyhledal sám. Měli mimořádně pravdu. Je to stádium..... S těma stádiami přišel strašně chytrej týpek, nějakej Švýcar, co publikoval již jako dítě, jmenoval se..... .Když budu makat jako on, je možný, že přijdu taky na nějaký stádia.“

Zdroje:

- ATKINSON, Rita, L.a kol. *Psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-640-3
- ČÁP, Jan, MAREŠ, Jiří. *Psychologie pro učitele*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X
- HUNT, Morton. *Dějiny psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-386-2
- LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2006. ISBN 80-247-1284-9
- KOL.AUTORŮ: *Občanský a společenskovědní základ*. 1. vyd. Brno: Computer Press, a. s., 2009. ISBN 978-80-251-2631-8
- NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0625-7